

PRIPOROČILA

PRIPOROČILO KOMISIJE (EU) 2021/1970

z dne 10. novembra 2021

o skupnem evropskem podatkovnem prostoru za kulturno dediščino

EVROPSKA KOMISIJA JE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije in zlasti člena 292 Pogodbe,

ob upoštevanju naslednjega:

- (1) Digitalne tehnologije hitro spreminjajo naša življenja in zagotavljajo nove priložnosti za družbo, vključno z ustanovami za varstvo kulturne dediščine. Digitalne tehnologije ustanovam za varstvo kulturne dediščine ponujajo učinkovitejša orodja, s katerimi lahko digitalizirajo predmete kulturne dediščine in dosežejo širše občinstvo. To ustvarja več načinov, na katere lahko javnost dostopa do kulturnih dobrin ter jih odkriva in uporablja, ter več možnosti za njihovo ponovno uporabo za inovativne in ustvarjalne storitve in proizvode v različnih sektorjih, kot so drugi kulturni in ustvarjalni sektorji ter turizem.
- (2) Kot poudarja sporočilo Digitalni kompas do leta 2030: evropska pot v digitalno desetletje ⁽¹⁾, so digitalne tehnologije bolj kot kdaj koli prej bistvene za delo, učenje, druženje, zabavo in dostop do široke palete storitev in proizvodov, od zdravstvenih storitev do kulture.
- (3) Pandemija COVID-19 je izpostavila prednosti in šibke točke sektorja kulturne dediščine ter potrebo po pospešitvi njegove digitalne preobrazbe, da bi čim bolje izkoristili priložnosti, ki se ponujajo. Številne kulturne ustanove so utrpely veliko finančno izgubo ali pa so morale zapreti svoja vrata. Vendar je kljub finančnim izzivom, ki jih je povzročila pandemija, mnogim uspelo obdržati ali celo razširiti svoje občinstvo s povečanjem obsega digitalnih storitev (npr. povezovanje z občinstvom, dajanje zbirk na voljo, ponujanje digitalnih orodij), s čimer so znova dokazale svojo veliko vrednost za družbo in evropsko gospodarstvo.
- (4) Kulturna dediščina ni le ključen element pri oblikovanju evropske identitete, ki temelji na skupnih vrednotah, temveč tudi pomembno prispeva k evropskemu gospodarstvu, saj spodbuja inovacije, ustvarjalnost in gospodarsko rast. Kulturni turizem na primer predstavlja do 40 % vsega turizma v Evropi ⁽²⁾, kulturna dediščina pa je njegov bistven del. Napredna digitalizacija predmetov kulturne dediščine in ponovna uporaba takšnih vsebin lahko ustvarita nova delovna mesta ne le v sektorju kulturne dediščine, temveč tudi v drugih kulturnih in ustvarjalnih sektorjih, vključno na primer z industrijo videoiger in filmsko industrijo. Kulturni in ustvarjalni sektorji prispevajo 3,95 % dodane vrednosti EU (477 milijard EUR), zaposlujejo 8,02 milijona ljudi in vključujejo 1,2 milijona podjetij, od tega 99,9 % malih in srednjih podjetij ⁽³⁾.

⁽¹⁾ COM(2021) 118 final.

⁽²⁾ Poročilo UNWTO o sinergijah med turizmom in kulturo.

⁽³⁾ SWD(2021) 351 final.

- (5) V oceni ⁽⁴⁾ Priporočila Komisije o digitalizaciji in spletni dostopnosti kulturnega gradiva ter njegovi digitalni hrambi (2011/711/EU) je bilo ugotovljeno, da je več izzivov, s katerimi se je sektor kulturne dediščine soočal pred desetimi leti, še vedno prisotnih, npr. nujna potreba po varovanju in ohranjanju evropske kulturne dediščine, zlasti ogrožene kulturne dediščine. Vendar je bilo v oceni ugotovljeno tudi, da se je področje kulturne dediščine v zadnjih letih bistveno spremenilo, pri čemer so se pojavile nove potrebe, predvsem pa nove priložnosti, ki bi lahko dodatno povečale prispevek kulturne dediščine k evropskemu gospodarstvu. Zato je treba zagotoviti odziv politike, ki bo ustrezal tem novim potrebam in pričakovanjem sektorja kulturne dediščine, kulturnih in ustvarjalnih sektorjev ter družbe na splošno.
- (6) To priporočilo spodbuja države članice, naj vzpostavijo ustrezne okvire za izboljšanje okrevanja in preoblikovanja sektorja kulturne dediščine ter podprejo ustanove za varstvo kulturne dediščine, da bi v prihodnosti postale bolj opolnomočene in odpornejše. To bo privedlo do kakovostnejše digitalizacije, ponovne uporabe in digitalne hrambe po vsej EU ter imelo učinke prelivanja v druge ključne sektorje evropskega gospodarstva, kot so turizem, raziskave ter drugi kulturni in ustvarjalni sektorji.
- (7) Države članice imajo različne pristope h kulturni dediščini, ki v različnem obsegu obravnavajo posebne značilnosti in potrebe ustanov za varstvo kulturne dediščine. Celovita digitalna strategija za sektor kulturne dediščine, ki bi vzpostavila jasno in konkretno vizijo ter najprimernejši način za njeno izvajanje, bi zagotovila učinkovitejši odziv politike in okrepila sektor. Da bi dosegle učinkovito digitalno preobrazbo ter vzpostavile zaupanje in tesno sodelovanje, bi morale države članice v pripravo strategije vključiti vse ustrezne deležnike.
- (8) Razvoj naprednih digitalnih tehnologij, kot so 3D tehnologije, umetna inteligenca, strojno učenje, računalništvo v oblaku, podatkovne tehnologije, virtualna resničnost in razširjena resničnost, je prinesel povsem nove možnosti za digitalizacijo, spletni dostop in digitalno hrambo. Napredne digitalne tehnologije prispevajo k učinkovitejšim postopkom (npr. avtomatizirano ustvarjanje metapodatkov, pridobivanje znanja, samodejno prevajanje, prepoznavanje besedil s sistemi optičnega prepoznavanja znakov) in kakovostnejšim vsebinam. Omogočajo inovativne oblike umetniškega ustvarjanja, hkrati pa odpirajo nove načine digitalnega vključevanja v kulturne vsebine in njihove uporabe prek sourejanja, sooblikovanja in črpanja iz množic, kar krepi udeležbo javnosti. Umetna inteligenca, verige podatkovnih blokov in druge napredne tehnologije se lahko preučijo tudi za uporabo pri samodejnem prepoznavanju kulturnih dobrin, s katerimi se nedovoljeno trguje. Uvajanje tovrstnih naprednih tehnologij pomembno vpliva na okrevanje in rast v Evropi po pandemiji COVID-19, zato bi ga morale države članice podpreti s sprejetjem ustreznih ukrepov.
- (9) Poleg tega bi morale države članice in ustanove za varstvo kulturne dediščine izkoristiti povsem nove priložnosti, ki jih ponujajo napredne digitalne tehnologije, da bi spodbudile podnebne ukrepe in podprle prehod na bolj zeleno in trajnostno gospodarstvo EU, kot je določeno v evropskem zelenem dogovoru ⁽⁵⁾. Predmeti kulturne dediščine, digitalizirani v 3D obliki, so lahko na primer vir ustreznega znanja o učinkih, prilagajanju in odpornosti, povezanih s podnebjem (npr. 3D tehnologije omogočajo nedestruktivno analizo predmetov kulturne dediščine, vizualizacijo škode in zagotavljanje informacij v zvezi z restavriranjem, konservacijo itd.). Podobno so lahko digitalni dvojčki in tehnologije za opazovanje Zemlje ključnega pomena za povečanje odpornosti na podnebne spremembe in podpiranje preventivne konzervacije spomenikov, stavb in območij kulturne dediščine. V zvezi s tem je digitalizacija tudi dejavnik, ki podpira strokovnjake pri boju proti okoljski kriminaliteti na posameznih območjih.
- (10) Pomembno je, da si države članice še naprej prizadevajo digitalizirati ⁽⁶⁾ in digitalno ohraniti predmete kulturne dediščine. Določitev posebnih ciljev za digitalizacijo in hrambo na podlagi ocene potreb ter jasnih in objektivnih meril bi omogočila doseganje konkretnih in merljivih rezultatov. To bi bilo pomembno predvsem za ogroženo kulturno dediščino. V takih primerih je lahko 3D digitalizacija z najvišjo stopnjo podrobnosti celo nujna, na primer za namene konservacije in restavriranja. A tudi v primerih, ko je tveganje za poškodovanje ali uničenje majhno, bi morala biti prednostna naloga, saj imajo digitalizirani predmeti kulturne dediščine velik potencial za ponovno uporabo, na primer za inovativne izkušnje in trajnostni turizem, kar lahko prispeva k splošnemu okrevanju in odpornosti gospodarstva v skladu s cilji evropskega zelenega dogovora. Poleg tega bi morale države članice okrepiti svoja prizadevanja v zvezi z manj digitaliziranimi področji, kot so stavbe, spomeniki in območja, ter nesnovno kulturno dediščino.

⁽⁴⁾ SWD(2021) 15 final.

⁽⁵⁾ COM(2019) 640 final.

⁽⁶⁾ Vključno z 2D digitalizacijo.

- (11) Poleg hrambe in restavriranja lahko 3D tehnologije ustanovam za varstvo kulturne dediščine zagotovijo tudi več priložnosti, da dosežejo širše občinstvo z bolj potopitvenimi izkušnjami, ki vključujejo virtualni obisk krajev, ki so običajno nedostopni (npr. pod vodo) ali začasno zaprti, ali da dosežejo slepe in slabovidne osebe, na primer z dostopnimi tipnimi izkušnjami. Zato bi se s posebnim poudarkom na 3D digitalizaciji ogrožene kulturne dediščine ter najbolj obiskanih spomenikov, stavb in območij s področja kulture in kulturne dediščine povečala vrednost in potencial kulturne dediščine. To bi bilo tudi v skladu z izjavo o sodelovanju pri spodbujanju digitalizacije kulturne dediščine iz aprila 2019 ⁽⁷⁾, v kateri so se države članice dogovorile, da bodo okrepile prizadevanja in se skupaj trudile za napredek v okviru stebra vseevropske pobude za 3D digitalizacijo predmetov, spomenikov in območij kulturne dediščine.
- (12) Vendar digitalizacija sama po sebi ne vključuje digitalne hrambe. Da bi dolgoročno zagotovile dostop do digitaliziranega gradiva, morajo države članice skrbno načrtovati in izvesti digitalno hrambo svojega gradiva, ob upoštevanju vseh ustreznih dolgoročnih finančnih, organizacijskih in tehničnih izzivov. Cilji digitalne hrambe lahko vključujejo ne le predmete kulturne dediščine, za katere velja, da imajo prednost pri digitalizaciji (npr. ogroženi predmeti kulturne dediščine, najpogostejše obiskani spomeniki in območja ali premalo digitalizirana področja), temveč tudi predhodno digitalizirano gradivo.
- (13) Sedanji finančni okvir državam članicam zagotavlja priložnosti brez primere za uporabo različnih tokov financiranja, da bi znatno spodbudile digitalizacijo in hrambo ter močno povečale zmogljivosti v sektorju kulturne dediščine. Države članice bi morale povečati ozaveščenost akterjev v sektorju o možnostih financiranja, ki jih ponujajo program za digitalno Evropo, Obzorje Evropa ⁽⁸⁾, sredstva kohezijske politike ⁽⁹⁾, REACT-EU ⁽¹⁰⁾, instrument za tehnično podporo ⁽¹¹⁾ ter mehanizem za okrevalno in odpornost ⁽¹²⁾ za podporo naložbam, potrebnim za okrevalno sektorja in njegovo digitalno preobrazbo, povečanje dostopnosti kulture ter pozitiven učinek na lokalne skupnosti.
- (14) Za digitalizacijo evropske kulturne dediščine so potrebna znatna finančna sredstva. Ustanove za varstvo kulturne dediščine sodelujejo z zasebnimi akterji, da bi si delile finančno breme in hkrati pospešile javni dostop do kulturne dediščine. Vendar številni od teh dogovorov o sodelovanju podeljujejo izključne pravice zasebnim partnerjem. Direktiva (EU) 2019/1024 Evropskega parlamenta in Sveta ⁽¹³⁾ določa nabor minimalnih pravil za ponovno uporabo in praktične ureditve za lažjo ponovno uporabo obstoječih dokumentov, ki jih hranijo organi javnega sektorja držav članic. Zlasti zahteva, da ustanove za varstvo kulturne dediščine, ki spadajo na njeno področje uporabe (npr. muzeji, arhivi, knjižnice), ravnajo v skladu s posebnimi določbami o izključnih ureditvah, kot je določeno v členu 12 Direktive. Da bi vsem omogočili pravičen in nediskriminatoren dostop do predmetov kulturne dediščine, bi si morale ustanove za varstvo kulturne dediščine, ki sodelujejo z zasebnim sektorjem, vključno s tistimi, ki ne spadajo na področje uporabe navedene direktive, prizadevati za uporabo načel iz navedenega člena 12.
- (15) Kot je poudarjeno v programu znanj in spretnosti za Evropo ⁽¹⁴⁾, je pandemija COVID-19 povečala že obstoječo vrzel v digitalnih znanjih in spretnostih, obenem pa se pojavljajo nove neenakosti, saj številni strokovnjaki nimajo zahtevane ravni digitalnih znanj in spretnosti, ki je potrebna na delovnem mestu. To velja tudi za sektor kulturne dediščine, kjer imajo zaradi digitalnega razkoraka zlasti majhne ustanove (npr. muzeji) velike težave pri uporabi naprednih tehnologij, kot so 3D tehnologije ali umetna inteligenca. Zato bi morale države članice v skladu s programom znanj in spretnosti za Evropo in njegovo prvo vodilno pobudo, tj. paktom za znanja in spretnosti, ter v podporo akcijskemu načrtu za evropski steber socialnih pravic ⁽¹⁵⁾ določiti posebne cilje v zvezi z izpopolnjevanjem ali preusposabljanjem strokovnjakov s področja kulturne dediščine. Poleg tega in na podlagi okvirnega zaveznitva za kulturno dediščino (CHARTER) kulturni in ustvarjalni sektor kot eden od 14 ekosistemov, opredeljenih v strategiji enotnega trga, trenutno gradi obsežno partnerstvo za razvoj znanj in spretnosti, ki bi se moralo pridružiti paktu za znanja in spretnosti.

⁽⁷⁾ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/eu-member-states-sign-cooperate-digitising-cultural-heritage>

⁽⁸⁾ https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_sl

⁽⁹⁾ https://ec.europa.eu/regional_policy/sl/2021_2027/

⁽¹⁰⁾ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/newsroom/coronavirus-response/react-eu

⁽¹¹⁾ https://ec.europa.eu/info/overview-funding-programmes/technical-support-instrument-tsi_sl

⁽¹²⁾ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_sl

⁽¹³⁾ Direktiva (EU) 2019/1024 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2019 o odprtih podatkih in ponovni uporabi informacij javnega sektorja (UL L 172, 26.6.2019, str. 56).

⁽¹⁴⁾ COM(2020) 274 final.

⁽¹⁵⁾ COM(2021) 102 final.

- (16) Ustanove za varstvo kulturne dediščine se pri digitalizaciji kulturne dediščine in njenem dajanju na voljo srečujejo z različnimi ovirami, povezanimi z avtorskimi pravicami, kot so stroški, povezani s pridobivanjem pravic, nezadostno strokovno znanje o avtorskih pravicah med strokovnjaki za kulturno dediščino ter omejitve pri čezmejnem sodelovanju med ustanovami. Zato so bili na ravni EU sprejeti posebni ukrepi za reševanje teh izzivov. Direktiva (EU) 2019/790 Evropskega parlamenta in Sveta ⁽¹⁶⁾ o avtorski in sorodnih pravicah na enotnem digitalnem trgu na primer vsebuje različne določbe za posodobitev okvira za avtorske pravice, ki ureja delovanje ustanov za varstvo kulturne dediščine v digitalnem okolju. Ena najpomembnejših sprememb, ki jih uvaja navedena direktiva, je jasen okvir za digitalizacijo in razširjanje razprodanih del, ki jih imajo ustanove za varstvo kulturne dediščine v svojih zbirkah. Direktiva poleg tega uvaja harmonizirane in obvezne izjeme za izdelavo kopij za hrambo s strani ustanov za varstvo kulturne dediščine ter za besedilno in podatkovno rudarjenje za znanstvene raziskave. Direktiva pojasnjuje tudi status del vizualne umetnosti v javni domeni za povečanje pravne varnosti. Nova pravila o avtorskih pravicah bodo ustanovam za varstvo kulturne dediščine zlasti olajšala izvajanje njihovega osrednjega poslanstva v javnem interesu, saj bodo okrepila ohranjanje in razpoložljivost kulturne dediščine ter znatno olajšala uporabo del, ki niso več komercialno razpoložljiva, v korist evropske kulture in vseh državljanov. Države članice morajo zato zagotoviti učinkovito izvajanje in uporabo zakonodaje EU o avtorskih pravicah, da bodo lahko ustanove za varstvo kulturne dediščine v celoti izkoristile okvir za avtorske pravice, kot je bil posodobljen zlasti z Direktivo (EU) 2019/790.
- (17) Europeana ⁽¹⁷⁾ je bila ključna za krepitev dejavnosti čezmejnega sodelovanja in standardizacije v EU in zunaj nje. Njeni standardizirani okviri za izmenjavo digitalnih vsebin in metapodatkov na spletu, zlasti podatkovni model Europeane ⁽¹⁸⁾, izjave o pravicah ⁽¹⁹⁾ in okvir Europeane za objavo ⁽²⁰⁾, se množično uporabljajo v sektorju kulturne dediščine v Evropi in na mednarodni ravni. Podatkovni model Europeane na primer omogoča standardiziran prikaz podatkov, ki jih Europeani posredujejo ustanove za varstvo kulturne dediščine z različnih področij v različnih oblikah. Okvir RightsStatements.org zagotavlja nabor standardiziranih izjav o pravicah, ki jih lahko ustanove za varstvo kulturne dediščine uporabijo za obveščanje javnosti o statusu digitalnih vsebin, kar zadeva avtorske pravice in ponovno uporabo. Vendar prizadevanja za interoperabilnost ostajajo potrebna z vidika formatov in standardov za digitalne vsebine in metapodatke, kot velja v primeru 3D tehnologij ali uporabe kontekstualnih entitet in normativnih datotek za semantično interoperabilnost. V izjavi o sodelovanju pri spodbujanju digitalizacije kulturne dediščine iz aprila 2019 so se države članice dogovorile, da bodo okrepile svoja prizadevanja za nadaljnji razvoj in spodbujanje standardov in okvirov interoperabilnosti v pobudah za digitalizacijo. Države članice in ustanove za varstvo kulturne dediščine bi zato morale okrepiti svoja prizadevanja za podpiranje ali upoštevanje ustreznih standardov in okvirov, da bi pospešile souporabo in ponovno uporabo podatkov.
- (18) Vzpostavitev skupnega evropskega podatkovnega prostora za kulturno dediščino bo ustanovam za varstvo kulturne dediščine omogočila, da se v skladu z evropsko strategijo za podatke razvijajo na ravni enotnega trga ⁽²¹⁾. Spodbujala bo ponovno uporabo vsebin in ustvarjalnost v različnih sektorjih, kar bo koristilo celotnemu gospodarstvu in družbi. Predvsem pa bo zagotovila visokokakovostne vsebine ter učinkovit, zaupanja vreden in enostaven dostop do predmetov evropske kulturne dediščine v digitalni obliki. Okrepila bo nadaljnje sodelovanje, partnerstva in povezovanje z omrežjem partnerjev za podatke (npr. muzeji, galerije, knjižnice, arhivi po vsej Evropi), združevalci in strokovnjaki s področja digitalne kulturne dediščine. Podatkovni prostor bo temeljil na sedanji strategiji za Europeano za obdobje 2020–2025 ⁽²²⁾, katere cilj je opolnomočiti ustanove za varstvo kulturne dediščine pri njihovi digitalni preobrazbi.
- (19) Europeana trenutno omogoča dostop do 52 milijonov predmetov kulturne dediščine, od katerih jih je 45 % mogoče ponovno uporabiti v različnih sektorjih. Slike in besedila predstavljajo 97,5 % gradiva, le 2,47 % gradiva pa so avdiovizualne vsebine in 0,03 % gradiva 3D predmeti. Večji prispevek visokokakovostnega digitaliziranega gradiva, npr. v 3D obliki, bi okrepil inovacije in ustvarjanje na podlagi uporabe in ponovne uporabe digitaliziranih predmetov kulturne dediščine na različnih ključnih področjih (npr. izobraževanje, pametna mesta in okoljsko modeliranje, trajnostni turizem ter kulturni in ustvarjalni sektorji). Z zagotovitvijo dodatnih 40 milijonov visokokakovostnih, digitaliziranih in raznolikih vrst predmetov kulturne dediščine prek podatkovnega prostora bi se povečal nabor gradiva, ki je na voljo na spletu, hkrati pa bi se še dodatno promovirala naša evropska kulturna dediščina. To povečanje bi tudi omogočilo okrepljeno ponovno uporabo ter s tem morebitne nove storitve in aplikacije. Pomembno je, da ustanove za varstvo kulturne dediščine ob podpori držav članic znatno prispevajo k podatkovnemu prostoru.

⁽¹⁶⁾ Direktiva (EU) 2019/790 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. aprila 2019 o avtorski in sorodnih pravicah na enotnem digitalnem trgu in spremembi direktiv 96/9/ES in 2001/29/ES (UL L 130, 17.5.2019, str. 92).

⁽¹⁷⁾ COM(2018) 612 final.

⁽¹⁸⁾ <https://pro.europeana.eu/page/edm-documentation>

⁽¹⁹⁾ <https://rightsstatements.org/>

⁽²⁰⁾ <https://pro.europeana.eu/post/publishing-framework>

⁽²¹⁾ COM(2020) 66 final.

⁽²²⁾ <https://op.europa.eu/s/pjHV>

- (20) Nacionalni in področni ali tematski združevalci imajo ključno vlogo na področju kulturne dediščine, saj na nacionalni in evropski ravni gradijo mostove med različnimi akterji v sektorju kulturne dediščine in širše. Nacionalni združevalci na primer združujejo in bogatijo vsebine za Europeano, omogočajo dostop do predmetov kulturne dediščine svoje države in jih promovirajo ter zbirajo dragocene vire in znanje za sektor kulturne dediščine na enem mestu. Čeprav ima večina združevalcev v EU uradni mandat za svoje dejavnosti, pa ga številni drugi še vedno potrebujejo in imajo težave pri zagotavljanju zadostnih in trajnostnih virov ali organizacijske podpore. Države članice bi morale ta izziv obravnavati s krepitevijo vloge združevalcev, zagotavljanjem ustrezne podpore in spodbujanjem njihovega prispevka k skupnemu evropskemu podatkovnemu prostoru za kulturno dediščino.
- (21) Za pričakovano povečanje števila in kompleksnosti digitalnega gradiva bodo potrebne varne, odporne, učinkovite in trajnostne rešitve v oblaku za obdelavo teh naborov podatkov, dostop do njih in njihovo upravljanje. Zato bo podpora držav članic ⁽²³⁾ evropski zvezi infrastrukture in storitev z oblaka na rob ključna za učinkovit dostop do digitaliziranih predmetov kulturne dediščine.
- (22) To priporočilo nadgrajuje in nadomešča Priporočilo 2011/711/EU –

SPREJELA NASLEDNJE PRIPOROČILO:

POGLAVJE I

SPLOŠNE DOLOČBE

Namen in področje uporabe

1. Namen tega priporočila je utreti pot skupnemu evropskemu podatkovnemu prostoru za kulturno dediščino (v nadaljnjem besedilu: podatkovni prostor), s čimer se ustanovam za varstvo kulturne dediščine pomaga pri pospeševanju prizadevanj za digitalizacijo in hrambo ter izkoriščanju priložnosti, ki jih prinaša digitalna preobrazba. Priporočilo spodbuja države članice k vzpostavitvi ustreznih okvirov za spodbujanje okrevanja in preobrazbe sektorja ter za pomoč ustanovam za varstvo kulturne dediščine, da v prihodnosti postanejo odpornejše.
2. Priporočilo zajema vse vrste kulturne dediščine (snovno, nesnovno, naravno, izvorno digitalno), vključno z vsemi kategorijami ogrožene kulturne dediščine.

Opredelitev pojmov

3. V tem priporočilu se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:
 - (1) „predmeti kulturne dediščine“ pomenijo naslednje predmete:
 - (a) snovno kulturno dediščino, kot so spomeniki, arheološka najdišča, zvočno in avdiovizualno gradivo, knjige, revije, časopisi, fotografije, muzejski predmeti, arhivski dokumenti;
 - (b) nesnovno kulturno dediščino;
 - (c) naravno dediščino, kot so krajine in naravna območja, kakor je opredeljeno v členu 2 Konvencije o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine ⁽²⁴⁾;
 - (d) izvorno digitalno dediščino;
 - (2) „nesnovna kulturna dediščina“ pomeni prakse, predstavitve, izraze, znanja, večine in z njimi povezane orodja, predmete, izdelke in kulturne prostore, ki jih skupnosti, skupine in v nekaterih primerih tudi posamezniki prepoznavajo kot del svoje kulturne dediščine, v smislu člena 2 Konvencije o varstvu nesnovne kulturne dediščine ⁽²⁵⁾;

⁽²³⁾ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/towards-next-generation-cloud-europe>

⁽²⁴⁾ UNESCO, Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine, Pariz, 16. november 1972.

⁽²⁵⁾ UNESCO, Konvencija o varstvu nesnovne kulturne dediščine, Pariz, 17. oktober 2003.

- (3) „izvorno digitalno“ pomeni gradivo, ustvarjeno v digitalni obliki, kot so digitalna umetnost ali animacije ter virtualni muzeji brez analognega ekvivalenta, ali kulturne vsebine, ustvarjene zunaj ustanov za varstvo kulturne dediščine, na primer na družbenih medijih ali v industriji videoiger;
- (4) „ustanova za varstvo kulturne dediščine“ pomeni javno dostopno knjižnico ali muzej, arhiv ali ustanovo za filmsko dediščino ali ustanovo za avdio dediščino, kot je opredeljeno v členu 2, točka 3, Direktive (EU) 2019/790;
- (5) „digitalizacija“ pomeni pretvorbo gradiva iz analogne oblike v digitalno;
- (6) „digitalna preobrazba“ pomeni postopek in rezultat uporabe digitalnih tehnologij za preoblikovanje načina delovanja in zagotavljanja vrednosti organizacije;
- (7) „digitalna hramba“ pomeni sklop dejavnosti, potrebnih za zagotovitev, da bo v prihodnosti mogoče locirati, prikazovati, uporabljati in razumeti digitalne predmete.

POGLAVJE II

NAPREDNA DIGITALIZACIJA IN DIGITALNA HRAMBA KULTURNE DEDIŠČINE

- 4. Države članice bi morale zagotoviti in/ali redno posodabljati celovito in v prihodnost usmerjeno digitalno strategijo za kulturno dediščino na ustrezni nacionalni ali regionalni ravni, da bi pospešile digitalno preobrazbo sektorja. Države članice bi morale sodelovati ali se dogovoriti za sodelovanje z vsemi zainteresiranimi deležniki/stranmi, kot so ustanove za varstvo kulturne dediščine in pristojni organi, da bi pripravile digitalno strategijo, in zagotoviti sredstva/podporo za njeno izvajanje.
- 5. Nacionalna strategija bi morala vsebovati ukrepe za podporo ustanovam za varstvo kulturne dediščine pri uvajanju naprednih tehnologij, kot so 3D tehnologije, umetna inteligenca, razširjena resničnost, računalništvo v oblaku, podatkovne tehnologije in verige podatkovnih blokov, da bi zagotovile učinkovitejši postopek digitalizacije in digitalne hrambe ter kakovostnejše vsebine za širši dostop, uporabo in ponovno uporabo.
- 6. Digitalna strategija bi morala določiti jasne cilje za digitalizacijo in digitalno hrambo. Ti cilji bi morali temeljiti na objektivnih in jasnih merilih, vključno z:
 - (a) ogroženo kulturno dediščino,
 - (b) v živo najbolj obiskanimi kulturnimi spomeniki, stavbami in območji ter spomeniki, stavbami in območji kulturne dediščine ter
 - (c) nizko stopnjo digitalizacije za posebne kategorije predmetov kulturne dediščine.

Do leta 2030 bi morale države članice digitalizirati v 3D obliki vse spomenike in območja, ki spadajo pod točko (a), in 50 % tistih, ki spadajo pod točko (b).

Do leta 2025 bi morale države članice digitalizirati 40 % skupnih ciljev za leto 2030.

Države članice bi morale sprejeti potrebne ukrepe za zagotovitev, da se digitalno ohranijo tudi vsi digitalizirani predmeti kulturne dediščine iz točke 6(a), (b) in (c).

- 7. Države članice in ustanove za varstvo kulturne dediščine bi morale pri načrtovanju digitalizacije uporabiti celosten pristop. Tak pristop bi moral na primer upoštevati namen digitalizacije, ciljne skupine uporabnikov, najvišjo cenovno dostopno kakovost, digitalno hrambo digitaliziranih predmetov kulturne dediščine, vključno z vidiki, kot so formati, shranjevanje, prihodnje migracije, stalno vzdrževanje ter potrebni dolgoročni finančni in kadrovski viri. Digitalna strategija bi morala nacionalnim ali regionalnim združevalcem zagotoviti jasen in natančno opredeljen mandat za sodelovanje z ustanovami za varstvo kulturne dediščine, da bi prek Europeane in podatkovnega prostora zagotovili razpoložljivost digitaliziranih predmetov kulturne dediščine. Države članice bi morale zlasti okrepiti vlogo združevalcev kot posrednikov med Europeano in ustanovami za varstvo kulturne dediščine ter spodbujati njihov dejavni prispevek k podatkovnemu prostoru.

8. Države članice bi morale podpirati partnerstva med sektorjem kulturne dediščine in drugimi sektorji, kot so visoko šolstvo ter poklicno izobraževanje in usposabljanje, ustvarjalni sektorji in trajnostni kulturni turizem, da bi spodbudile inovacije za nove storitve in aplikacije.
9. Države članice bi morale olajšati vključevanje malih in srednjih podjetij, da bi se podprla digitalna preobrazba sektorja kulturne dediščine, zlasti v smeri digitalizacije in inovacij, ki temeljijo na podatkih.
10. Kadar ustanove za varstvo kulturne dediščine sklenejo partnerstva z zasebnim sektorjem, bi morale zagotoviti, da se določijo jasni in pošteni pogoji za ponovno uporabo digitaliziranega gradiva v skladu s pravili o konkurenci in Direktivo (EU) 2019/1024 ter zlasti s pravili o izključnih ureditvah iz člena 12 navedene direktive, kadar je to ustrezno.
11. Države članice bi morale sprejeti potrebne ukrepe za oceno vrzeli na področju digitalnih znanj in spretnosti v sektorju, da bi lahko ustanove za varstvo kulturne dediščine v celoti izkoristile priložnosti, ki jih ponujajo napredne digitalne tehnologije. Države članice bi morale zlasti določiti ambiciozne cilje, ki jih je treba doseči do leta 2030, za izpopolnjevanje in preusposabljanje strokovnjakov za kulturno dediščino, med drugim na področju upravljanja podatkov in analitike, umetne inteligence, napredne digitalizacije in tehnologij razširjene resničnosti.
12. Da bi se olajšala digitalna preobrazba ustanov za varstvo kulturne dediščine ter pripomoglo k širšemu dostopu do kulturne dediščine in njeni promociji, se državam članicam priporoča, da v celoti izkoristijo priložnosti, ki jih ponuja sedANJI okvir za avtorske pravice, in sicer z:
 - (a) zagotavljanjem pravnega in učinkovitega izvajanja ustreznih določb EU o avtorskih pravicah, zlasti tistih iz Direktive (EU) 2019/790,
 - (b) spremljanjem vseh strani pri učinkoviti praktični uporabi nacionalnih izvedbenih pravil,
 - (c) pozornim spremljanjem nacionalnih izvedbenih pravil, da se zagotovi njihova uspešna uporaba, in
 - (d) podpiranjem strokovnjakov za kulturno dediščino pri pridobivanju znanj in spretnosti na področju avtorskih pravic in licenciranja ter zagotavljanjem strokovnega znanja na področju avtorskih pravic.
13. Da bi poiskale skupne odgovore na skupne izzive na področju napredne digitalizacije in hrambe, izmenjale najboljše prakse ter predstavile in promovirale evropsko kulturo, vrednote in zgodbe o uspehu, bi morale države članice spodbujati čezmejno sodelovanje in partnerstva z ustanovami za varstvo kulturne dediščine na mednarodni ravni, v dopolnjevanju z ukrepi, ki jih spodbujata UNESCO in Svet Evrope.
14. Države članice bi morale v celoti izkoristiti vse možnosti financiranja na evropski in nacionalni ravni, da bi pospešile prizadevanja za digitalizacijo in hrambo.

POGLAVJE III

VODILNA NAČELA ZA SKUPNI EVROPSKI PODATKOVNI PROSTOR ZA KULTURNO DEDIŠČINO

15. Ustanove za varstvo kulturne dediščine bi morale upoštevati ustrezne standarde in okvire, npr. tiste, ki se uporabljajo v okviru pobude Europeana za izmenjavo digitalnih vsebin in metapodatkov, vključno s podatkovnim modelom Europeane, okvirom RightsStatements.org in okvirom Europeane za objavo, da bi dosegle interoperabilnost na evropski ravni. Države članice bi morale sprejeti potrebne ukrepe za spodbujanje in olajšanje spoštovanja obstoječih in prihodnjih standardov in okvirov ter sodelovati na evropski ravni, da bi jih razširile v okviru podatkovnega prostora.
16. Države članice bi morale dejavno spodbujati ustanove za varstvo kulturne dediščine, da dajo svoje digitalizirano gradivo na razpolago prek Europeane in tako prispevajo k podatkovnemu prostoru v skladu s standardi in okviri iz točke 15 ter okvirnimi cilji iz Priloge I in Priloge II.

17. Prispevki ustanov za varstvo kulturne dediščine iz točke 16 bi morali vključevati zlasti 3D digitalizirane predmete kulturne dediščine za promocijo evropskih kulturnih biserov, povečanje možnosti ponovne uporabe na pomembnih področjih, kot so družboslovje in humanistika, trajnostni kulturni turizem ter kulturni in ustvarjalni sektorji, ali pomoč pri prepoznavanju predmetov kulturne dediščine, s katerimi se nedovoljeno trguje.
18. Države članice bi morale s politikami zagotoviti, da bodo podatki, pridobljeni z javno financiranimi projekti digitalizacije, postali in ostali najdljivi, dostopni, interoperabilni in ponovno uporabni (načela FAIR) prek digitalnih infrastruktur (vključno s podatkovnim prostorom), da bi se pospešila souporaba podatkov.
19. Vsa javna sredstva za prihodnje projekte digitalizacije predmetov kulturne dediščine bi se morala zagotoviti pod pogojem, da bo digitalizirana vsebina dana na voljo v Europeani in podatkovnem prostoru, kot je navedeno v točki 16.
20. Države članice bi morale sprejeti vse potrebne ukrepe za podporo Europeani in ozaveščanje širše javnosti o njej, zlasti v izobraževalnem sektorju in šolah, tudi s pomočjo izobraževalnega gradiva.
21. Države članice bi morale izkoristiti evropsko zvezo infrastrukture in storitev z oblaka na rob, da bi povečale shranjevanje in upravljanje digitaliziranih predmetov kulturne dediščine ter dostop do njih.

POGLAVJE IV

SPREMLJANJE IZVAJANJA PRIPOROČILA

Države članice bi morale 24 mesecev po objavi tega priporočila v *Uradnem listu Evropske unije* in nato vsaki dve leti Komisijo obvestiti o ukrepih, sprejetih kot odziv na priporočilo.

V Bruslju, 10. novembra 2021

Za Komisijo
Thierry BRETON
član Komisije

PRILOGA I

Okvirni cilji za prispevek vsebin k Europeani in podatkovnemu prostoru do leta 2030 na državo članico ⁽¹⁾

	A	B	C	D	E	F
	Število enot na dan 1. februarja 2021	Število visoko-kakovostnih enot ⁽¹⁾ na dan 1. februarja 2021	Nove visoko-kakovostne enote do leta 2030	Skupno število enot do leta 2030 [= A + C]	Skupno število visoko-kakovostnih enot do leta 2030 ⁽²⁾ [= B + C]	3D digitalni predmeti do leta 2030 ⁽³⁾
Avstrija	2 372 357	1 106 942	1 002 892	3 375 249	2 109 834	401 157
Belgija	2 499 646	2 247 432	1 215 817	3 715 463	3 463 249	486 327
Bolgarija	94 447	62 647	329 454	423 901	392 101	131 782
Hrvaška	67 357	5 456	235 877	303 234	241 332	94 351
Ciper	30 959	1 858	71 466	102 425	73 324	28 586
Češka	881 263	369 602	889 329	1 770 592	1 258 931	355 732
Danska	1 032 422	662 712	676 884	1 709 306	1 339 596	270 754
Estonija	648 205	486 024	99 825	748 030	585 849	39 930
Finska	1 093 297	960 899	548 428	1 641 725	1 509 327	219 371
Francija	3 860 232	1 779 567	6 381 064	10 241 296	8 160 631	2 552 426
Nemčija	5 536 786	4 107 742	8 924 266	14 461 052	13 032 008	3 569 707
Grčija	661 593	383 327	642 175	1 303 768	1 025 502	256 870
Madžarska	732 033	571 425	637 732	1 369 765	1 209 157	255 093
Irska	86 765	44 424	856 780	943 545	901 204	342 712
Italija	2 150 207	687 421	5 119 900	7 270 107	5 807 321	2 047 960
Latvija	128 505	113 341	117 705	246 210	231 046	47 082
Litva	224 359	182 337	209 875	434 234	392 212	83 950
Luksemburg	65 600	1 325	145 567	211 167	146 893	58 227
Malta	50 310	1 006	46 013	96 323	47 019	18 405
Nizozemska	9 126 499	7 554 003	1 992 463	11 118 962	9 546 466	796 985
Poljska	3 040 221	936 996	2 477 819	5 518 040	3 414 815	991 127
Portugalska	203 044	138 963	727 333	930 377	866 297	290 933
Romunija	135 213	84 549	1 209 889	1 345 102	1 294 438	483 956
Slovaška	15 106	453	341 636	356 742	342 089	136 654

⁽¹⁾ Okvirni cilji na državo članico so sorazmerni s številom prebivalcev posamezne države članice in prilagojeni BDP na prebivalca zadevne države članice (v SKM).

Slovenija	598 310	382 081	166 799	765 109	548 880	66 720
Španija	2 960 596	1 228 351	3 851 622	6 812 218	5 079 973	1 540 649
Švedska	4 307 321	3 047 430	1 098 975	5 406 296	4 146 404	439 590
EU27	42 602 653	27 148 311	40 017 586	82 620 239	67 165 896	16 007 034

(¹) Visokokakovostne enote izpolnjujejo vsebinske zahteve ravni 2 ali višje (**raven 2+**) okvira Europeane za objavo in zahteve za metapodatke ravni A ali višje. Ti standardi se zahtevajo z namenom spodbujanja ponovne uporabe za različne namene.

(²) Države članice se spodbuja, da izboljšajo kakovost enot ravni 1, zato se lahko skupno število visokokakovostnih enot še poveča.

(³) 40 % novih enot bi moralo biti 3D digitalnih predmetov. Število 3D digitalnih predmetov, ki so trenutno na voljo na Europeani, se šteje za zanemarljivo

PRILOGA II

Vmesni cilji za prispevek vsebin k Europeani in podatkovnemu prostoru do leta 2025 na državo članico

	A	B	C	D	E	F
	Število enot na dan 1. februarja 2021	Število visokokakovostnih enot ⁽¹⁾ na dan 1. februarja 2021	Nove enote do leta 2025 ⁽²⁾	Skupno število enot do leta 2025 [= A + C]	Skupno število visokokakovostnih enot do leta 2025 ⁽³⁾ [= B + C]	3D predmeti do leta 2025 ⁽⁴⁾
Avstrija	2 372 357	1 106 942	401 157	2 773 514	1 508 099	60 174
Belgija	2 499 646	2 247 432	486 327	2 985 973	2 733 759	72 949
Bolgarija	94 447	62 647	131 782	226 229	194 428	19 767
Hrvaška	67 357	5 456	94 351	161 708	99 807	14 153
Ciper	30 959	1 858	28 586	59 545	30 444	4 288
Češka	881 263	369 602	355 732	1 236 995	725 333	53 360
Danska	1 032 422	662 712	270 754	1 303 176	933 465	40 613
Estonija	648 205	486 024	39 930	688 135	525 954	5 989
Finska	1 093 297	960 899	219 371	1 312 668	1 180 270	32 906
Francija	3 860 232	1 779 567	2 552 426	6 412 658	4 331 993	382 864
Nemčija	5 536 786	4 107 742	3 569 707	9 106 493	7 677 448	535 456
Grčija	661 593	383 327	256 870	918 463	640 197	38 530
Madžarska	732 033	571 425	255 093	987 126	826 518	38 264
Irska	86 765	44 424	342 712	429 477	387 136	51 407
Italija	2 150 207	687 421	2 047 960	4 198 167	2 735 381	307 194
Latvija	128 505	113 341	47 082	175 587	160 423	7 062
Litva	224 359	182 337	83 950	308 309	266 287	12 593
Luksemburg	65 600	1 325	58 227	123 827	59 552	8 734
Malta	50 310	1 006	18 405	68 715	19 411	2 761
Nizozemska	9 126 499	7 554 003	796 985	9 923 484	8 350 988	119 548
Poljska	3 040 221	936 996	991 127	4 031 348	1 928 124	148 669
Portugalska	203 044	138 963	290 933	493 977	429 897	43 640
Romunija	135 213	84 549	483 956	619 169	568 504	72 593
Slovaška	15 106	453	136 654	151 760	137 107	20 498

Slovenija	598 310	382 081	66 720	665 030	448 800	10 008
Španija	2 960 596	1 228 351	1 540 649	4 501 245	2 769 000	231 097
Švedska	4 307 321	3 047 430	439 590	4 746 911	3 487 019	65 938
EU27	42 602 653	27 148 311	16 007 034	58 609 687	43 155 345	2 401 055

(¹) (¹) Visokokakovostne enote izpolnjujejo vsebinske zahteve ravni 2 ali višje (**raven 2+**) okvira Europeane za objavo in zahteve za metapodatke ravni A ali višje. Ti standardi se zahtevajo z namenom spodbujanja ponovne uporabe za različne namene.

(²) Vmesni cilj: 40 % okvirnih ciljev do leta 2030.

(³) Države članice se spodbuja, da izboljšajo kakovost enot ravni 1, zato se lahko skupno število visokokakovostnih enot še poveča.

(⁴) (⁴) Vmesni cilj za 3D digitalne predmete: 15 % ciljev za leto 2030.